

ЯК ЖЫВЫ 3 ЖЫВЫМІ

У выдавецтве Акадэміі навук БССР выйшаў у свет першы том новага Збору твораў Янкі Купалы. У гэтым годзе выйдзе яшчэ два томы, а ў 1962—астатнія тры. Такім чынам, да знамянальнай даты — 80-годдзя з дня нараджэння народнага паэта БССР—будзе ажыццэвана выданне новага Збору купальскіх твораў.

Пры жыцці Янкі Купалы Збор твораў выдаваўся доўчы. Першае выданне ў шасці тамах ажыццэвана ў 1925—1932 гадах пры актыўным удзеле аўтара, друге — у 1928—1932 гадах — не было поўнасна дасягнута да канца, выйшлі толькі першыя тры томы.

Абова выданні не вызначаліся ні належнай пачытай, ні якаснасцю навуковай апрацоўкі тэкстаў. У многіх творах былі дасягнуты значныя тэкстаграфічныя праштаткі, адсутнічалі каментарыі, часам няправільна вызначалася хроналогія твораў і г. д. Такія ж недахопы былі ўласцівы і Збору твораў паэта ў 6-ці тамах, які быў выданы ў 1952—54 гадах. Усё гэта ускладняла распаўсюдку і вывучэнне літаратурнай спадчыны паэта, асабліва абыякава на масавых выданнях.

Новае выданне Збору твораў паэта—больш поўнае і дакладнае ў тэкстаграфічным адносінах у параўнанні з папярэднім.

У першым томе, які ў астатніх творах паэта размеркаваны на хроналагічна-жарыравы прыцыпы. Том складаецца з трох асноўных раздзелаў: вершы, напісаныя ў 1904—1907 гадах; пазмы «Зімою», «Нікому», «Калека», «Адплата каханню» і вершы, перакладзеныя паэтам з польскай, рускай і украінскай моваў. У канцы кнігі—каментарыі і аграфічны даведнік. Тэксты і каментарыі падрыхтаваны навуковымі супрацоўнікамі Інстытута літаратуры імя Я. Купалы АН БССР: І. Гаршчынскі і М. Мушынін. Рэдактар тома і аўтар прадмовы да яго Міхась Лынькоў.

Укладальнікамі тома выкарыстаны архіўныя, рупніцкія матэрыялы паэта, якія захоўваюцца ў фондах Літаратурнага музея Янкі Купалы АН БССР, а таксама розныя дакументы і паштовыя каартыграфічныя перыядычныя выданні. У раздзеле каментарыяў значна шыры прыводзіцца арыгіналы і іншыя рэліквіі твораў паэта. У першым томе змешчаны і пазмы, якія напісаны ў перыяд з 1905 па 1907 г. і ў папярэднім Зборы твораў друкаваліся ў пятым томе.

У пачатку тома — невялікі нарыс аб жыцці і літаратурнай дзейнасці народнага паэта Янкі Купалы, у якім М. Лынькоў зусім правільна падкрэслівае, што «слова Янкі Купалы дапамагала працоўнаму чалавеку ўсвадоміць сапраўдную ролю ў жыцці, абуджала яго сацыяльную і нацыянальную самасвядомасць, уладвала яго чалавечую годнасць». Вядучы барышлівы з буржуазнымі пісьменнікамі, Я. Купала ўжо ў ранніх творах рашуча адстойваў рэалізм, змагаўся за народнасць літаратуры, за ідэінасць і патрыятызм, сьвярдзжаў рэвалюцыйна-дэмакратычныя прыпыцы эстыкі. Яны выступалі за перадавое мастацтва, за адлюстраванне ім грамадскага жыцця. Янка Купала — паэт горкаўскага напрамку. Агульнасць інтарэсаў, аднолькавыя клопаты аб чалавеку працы, вера ў духоўную прыгажосць яго — усё гэта аб'ядноўвала двух вялікіх людзей. Абараняючы рэалізм у мастацтве, Купала, які ў Горкі, падрыхтоўваў сваёй ранняй творчасцю народнае новае мастацтва—сацыялістычнае рэалізму.

Літаратурны шлях Янкі Купалы пачаўся з мая 1905 года, калі ў мінскай газеце «Северо-Западный край» быў размешчаны яго славуны верш «Мужык».

У вершах «На службе», «Пакуль сонца ўзыхае», «3 песня аб сваёй старонцы» і іншых паэт паказвае прыклад абядавання беларускага сялянства. яго імкненне вырвацца з лапцюгаў няволі, каб здабыць лепшую долю і волю. Вынаходчы гэтых прыходаў багачам, паэт рашуча заяўляе:

Тэй, расступіцца, выродзе ўражжа,
Трутні, здадзіць чыюльчы праші
Чаму, дае труд чыюльчы ляжа,
Цябе загон, стаіць палат?
Чаму а сею, а другія
З сяброў майі абрыццё плён?
...О, досыць, досыць! сэрца нме,
Горышчы пагудкі ншою эпон.
(«Спрашоны»).

Эстэтычныя погляды Янкі Купалы шмат у чым супадаюць з поглядамі Максіма Горкага. Купала шэраў прывітаўся думкай, што паэт — слуга народа, а паэзія — сродак барацьбы за вызваленне працоўных. У вершы «Перад бурай», напісаным у плане

горкаўскай рамантыкі, паэт пісаў:

На небе ж абраюцца хмура да хмурай,
І гром заграхоца, і дрогне свет цэлы!

У процілегласць ліберальна-буржуазным пісьменнікам, якія ў сваіх творах зняважліва ставіліся да працоўнага беларуса, прыняжачы яго нацыянальнаму годнасці, Купала стварыў вядомы вобраз працоўнага чалавека, дасючы яго выключна багатым духоўна якасці, яго перавагу над эксплуатаатарамі.

Праз увесь том праходзіць вобраз лірычнага героя — селяніна-беляка, чалавек працы, які прайшоў суровую школу жыццёвых выпрабаванняў. Ён — носьбіт свабоды і справядлівасці, абаронца інтарэсаў народа, яго мар і спадзяванняў.

Вершы Купалы простыя, змяшчальныя, поўныя лірычнага паўчужа і шчырасці. Яны ідуць ад народнай паэзіі і вызначаюцца выключнай напеўнасцю, багатым унутраным рыфмаў і паўтараў.

Купала змагаўся за тое, каб літаратура праўдліва адлюстравала жыццё працоўнага чалавека, абараняла яго інтарэсы і правы. Купала ўдзель у Горкі рашуча тамагаўся ад перадавых пісьменнікаў, каб яны глыбока вывучалі жыццё, былі шчыра звязаны з народам і шчыра служылі яму.

Змешчаныя ў першым томе пазмы сведчаць, што ўжо ў раннім перыядзе творчасці паэт спрабуе сілы ў гэтым, больш складаным жанры. Пазмы носяць пераважна сацыяльна-бытавы характар. У іх арыя акрэслены сюжэт з драматычным канфіктам і складаным псіхалагічным вобразамі. Для напісання гэтых твораў аўтар выкарыстоўваў канкрэтны матэрыял факты, вывадзіў пазмы. Старэйшыя Літвышчыны Осип Лукьяніч Парфен, які сустракаўся з Янкам Купалам, азначае, што паэт вельмі любіў слухаць апавяданні з жыцця простых працоўных людзей:

«Часта-часта, амаль кожны дзень мы гаварылі з ім. Я расказаў аб жыцці сялян блэйжэйшых вёсак, аб сваім жыцці, і Купала слухаў з цікавасцю. Адночы я расказаў вытываўшае ў народзе апавяданне з часоў прыгоны. У апавяданні расказвалася аб злезках жорсткага пана з сваіх сялян, аб тым, як загубіў ён шчыц маладога хлопца і дзвючынкі. Твар Купалы ў час майго расказу стаў суровым, рукі яго сціскаліся ў кулак: ён быў вельмі ўсхваляваны».

Гэтае апавяданне, перададзенае Парфенам, было пакладзена ў аснову пазмы «Нікому».

Самостойны раздзел у томе складаюць вершы, перакладзеныя Янкам Купалам з рускай, украінскай, польскай паэзіі. Асабліва ўвагу паэта прыцягвалі творы сацыяльнага характару. Тут можна назваць вершы М. Някрасова «Што ні год, памінаюцца сіды», «Галадоўліца», «Агароднік»; А. Мішкевіча — «Тры Бударысы», «Мужык і вужак»; Т. Шаўчэнка — «Пажоўкнуў ліст», «Думка», «За думкаю дума роюм вылятае...»; Л. Кандраціна — «На Палесі»; М. Кананічкі — «На жалейчы», «Пара», «Каму».

У першым томе значна шыры, чым у ранейшых выданнях, прадставлены купальскія вершы, напісаныя ў ранні перыяд творчасці. Сюды можна аднесці вершы: «Ворагам Беларуска», «Азіна», «Над слабай айчынай», «Беларуская выдавешкая супольнасць», «Зялёны сонца і ў наша аконца», «На шый долі» і інш.

Тым не менш можна зрабіць папрок у адрас укладальнікаў. Імі чамусьці абмыслены і не ўключаны ў том такія арыяны акрэслены ў ідэйных адносінах творы, як «Ніваў загон», «Сажан шчырыё», надрукаваныя ў газеце «Наша ніва» ў 1907 г. «Пейце, старцы, дзеці», які друкаваўся ў зборніку Я. Купалы «Жалейчы».

У першым томе новага выдання таксама няма і верша «Данеца», які быў напісаны ў 1906 г. Друкаваўся ён у часопісе «Польмя» за 1930 г., а таксама ў зборках твораў паэта 1932 і 1954 гг.

У рукіпісным адзеле Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР захоўваюцца шмат купальскіх вершаў, напісаных на польскай мове. Гэта тыя творы, пра якія паэт гаварыў у аўтабіяграфічных пазмах 1928 г.: «Пісаў спачатку на польскай мове, але ў хуткім часе пачаў пісаць і па-беларуску. Некалкі польскія вершы» — было змешчана ў нейкім польскім часопісе, звацца «Зіаг-по» (аб «Любімы паэт беларускага народа», выд. АН БССР, Мінск, 1960). Вершы гэтыя («Лішч песня», «У майскую нощ», «Восень».

«3 успамінаў», «Беларусь», «Не для вас», «Вясна», «Беспрытулінік», «Змрочка», «Перастаньце маячыць аб мінулым», «Вернецца матываў» і інш. — усяго 22) вызначаюцца сацыяльнай накіраванай творчай паэтыкай, напісаных на беларускай мове. І дзёна, што яны не толькі не трапілі ў том, а нават пра іх няма гаворкі ў каментарыях. А між тым яны заслужваюць увагі, і ўкладальнікам варта было б даследаваць іх, пазнаёміць з імі шырокае колы чытачоў.

Мы адзначалі ўжо, што ў першым томе новага выдання каментарыі зроблены арыя лепш і паўней, чым у папярэдніх, аднак і тут да многіх вершаў («Ах, ці доўга...», «Гоніш мяне панічок», «Гэта крык, што жывае Беларусь», «Песня вольнага чалавека», «Плячучь мае песні» і інш.) іх чамусьці няма.

Да большасці вершаў заўвагі даволі аднастайныя. Яны пераважна канстатуюць надрукаванне твора ў тым ці іншым выданні, не раскрываючы прычыны, якія абумовілі яго напісанне, яго сацыяльную вартасць і ўплыў на поэтыя слаі грамадства. Больш таго, ва ўступнай частцы каментарыяў не дасяна характарыстыка ранніх зборнікаў Янкі Купалы «Жалейка», «Гусяр», «Шляхам жыцця», «Спадчына», на якія часта робіцца спасылка ўкладальнікамі. Царская цензура вельмі насірожа ставілася да творчасці маладога Янкі Купалы. Яна забараняла вершы паэта, зборнік «Жалейка» быў доўгі час канфіскаваны. Пра гэта варта было сказаць у першую нгару, падкрэсліўшы рэвалюцыйна-дэмакратычны характар ранняй творчасці паэта.

Першы том Збору твораў Янкі Купалы з густам аформлены мастаком М. Шырокавым. Есць і люадныя псіхалагічныя вобразы. Для напісання гэтых твораў аўтар выкарыстоўваў канкрэтны матэрыял факты, вывадзіў пазмы. Старэйшыя Літвышчыны Осип Лукьяніч Парфен, які сустракаўся з Янкам Купалам, азначае, што паэт вельмі любіў слухаць апавяданні з жыцця простых працоўных людзей:

«Часта-часта, амаль кожны дзень мы гаварылі з ім. Я расказаў аб жыцці сялян блэйжэйшых вёсак, аб сваім жыцці, і Купала слухаў з цікавасцю. Адночы я расказаў вытываўшае ў народзе апавяданне з часоў прыгоны. У апавяданні расказвалася аб злезках жорсткага пана з сваіх сялян, аб тым, як загубіў ён шчыц маладога хлопца і дзвючынкі. Твар Купалы ў час майго расказу стаў суровым, рукі яго сціскаліся ў кулак: ён быў вельмі ўсхваляваны».

Гэтае апавяданне, перададзенае Парфенам, было пакладзена ў аснову пазмы «Нікому».

Самостойны раздзел у томе складаюць вершы, перакладзеныя Янкам Купалам з рускай, украінскай, польскай паэзіі. Асабліва ўвагу паэта прыцягвалі творы сацыяльнага характару. Тут можна назваць вершы М. Някрасова «Што ні год, памінаюцца сіды», «Галадоўліца», «Агароднік»; А. Мішкевіча — «Тры Бударысы», «Мужык і вужак»; Т. Шаўчэнка — «Пажоўкнуў ліст», «Думка», «За думкаю дума роюм вылятае...»; Л. Кандраціна — «На Палесі»; М. Кананічкі — «На жалейчы», «Пара», «Каму».

У першым томе значна шыры, чым у ранейшых выданнях, прадставлены купальскія вершы, напісаныя ў ранні перыяд творчасці. Сюды можна аднесці вершы: «Ворагам Беларуска», «Азіна», «Над слабай айчынай», «Беларуская выдавешкая супольнасць», «Зялёны сонца і ў наша аконца», «На шый долі» і інш.

Тым не менш можна зрабіць папрок у адрас укладальнікаў. Імі чамусьці абмыслены і не ўключаны ў том такія арыяны акрэслены ў ідэйных адносінах творы, як «Ніваў загон», «Сажан шчырыё», надрукаваныя ў газеце «Наша ніва» ў 1907 г. «Пейце, старцы, дзеці», які друкаваўся ў зборніку Я. Купалы «Жалейчы».

У першым томе новага выдання таксама няма і верша «Данеца», які быў напісаны ў 1906 г. Друкаваўся ён у часопісе «Польмя» за 1930 г., а таксама ў зборках твораў паэта 1932 і 1954 гг.

У рукіпісным адзеле Інстытута літаратуры імя Янкі Купалы АН БССР захоўваюцца шмат купальскіх вершаў, напісаных на польскай мове. Гэта тыя творы, пра якія паэт гаварыў у аўтабіяграфічных пазмах 1928 г.: «Пісаў спачатку на польскай мове, але ў хуткім часе пачаў пісаць і па-беларуску. Некалкі польскія вершы» — было змешчана ў нейкім польскім часопісе, звацца «Зіаг-по» (аб «Любімы паэт беларускага народа», выд. АН БССР, Мінск, 1960). Вершы гэтыя («Лішч песня», «У майскую нощ», «Восень».



П. Явіч. Партрэт М. Петрусёвай — бригадзіра калгаса імя XVIII партызэда Талачынскага раёна.

НА ПАЛОТНАХ МАСТАКОЎ — СЁННЯШНЯЯ ВІЦЕБШЧЫНА

Напярэдадні XXII з'езда Камуністычнай партыі ў Віцебску адкрылася мастацкая выстаўка. Невялікая па сваіх памерах, яна тым не менш заікавала грамадскасць. Тэмай твораў віцебскіх мастакоў з'явілася героіка сённяшніх дзён, рамантыка і пазіў працы. Палатны нафтабудаўнікі, талачынскія льнаводы, віцебскія стваральнікі дакладных станкоў, дыяноў, ткачы, тынкоўшчыкі — вось хто знаходзіцца ў цэнтры увагі мастоў жывапісу, стаў героімі іх карцін. І гэта ў асноўным работы, зробленыя з густам, з любоўю, з веданнем справы, з праціненнем у душэўны свет героюў.

Якія творы больш за ўсё прыцягвалі ўвагу гледачоў? ...Дзвючына спрод буйнага зялёна-блакітнага ільну. Яна прыгожа, уся ў імклым парыве. Светлы твар заклапочана-здэманены. Ёй усё тут падуладна: і высокі лён, і прастор паляў, яна тут гаспадыня. Такое ўражанне пакідае партрэт ільнаводкі М. Петрусёвай, бригадзіра калгаса імя XVIII партызэда Талачынскага раёна, створаны мастаком П. Явічам. З густам зроблены ім партрэт старшынкі гэтага калгаса Федаровіч, Адмуваец, што гэта чалавек заняты клопатамі, роздумам аб справах вялікай гаспадары, аб людзях. У вачах, у рысах твару развіваецца, глыбокі роздум і спакой. Перад намі нашэрторт «Гры-

бы». Свежыя, сакавітыя баравікі. Здаецца, што яны ішчэ лепшыя, чым у лесе.

Шкіравы работы паказваў В. Кухараў. З іх вызначаецца партрэт бригадзіра бетоншчыкаў Нафтабуда М. Кускова.

Звяртаюць увагу афарты І. Балтовіча, які таксама прысвечаны людзям працы. «Сяброўкі з Нафтабуда» — так называецца адзін з іх. Вясёлыя дзвючаты ў камбінезонах спішаюцца на работу. На першы погляд, яны нічым не могуць прыцягнуць да себе асабліва увагі: ці ж чыла мя бачым такіх воль дзвючаты на будоўлях і на іншых работах. Але прыглядзецца да малюнка і бачыш, што гэта не звычайныя дзвючаты, пад іх грубаватым адзеннем хваляюцца гарачыя душы, хваляюцца моцныя сэрцакты.

А вось яго другі афарт — «Тынкубічыца». Дзвючына, падобная да тых жа сябровак з Нафтабуда. Працуе яна сур'ёзна, старанна, з натхненнем. Яе прыгожы дзвючы твар засяроджаны, задуманы.

Добра глядзяцца творы аб людзях працы, аб героях сённяшняга дня.

На выстаўцы дэманструюцца лінаграфіры Р. Клікушына: «У Сельскім пейзажы» мастак знайшоў новыя характэрныя рысы сённяшняга жыцця. Дом у засені вялікіх дрэў ідзе электрычным агнём. Воковы шырокія, з іх лясчына святло, алуваецца, што ў доме прасторна і ўтульна. Каля дома стаіць аўтамабіль. Звычайная рэч сённяшняга побыту. А за першым планам вымаляюцца будыны фермаў, ваданарый перады. Такі ў нашы дні сельскі пейзаж.

Навізной вызначаецца гравюра Клікушына «Дарога з Нафтабуда». Дарога звычайная. Але невялікі, непрыкметны дэталі паказваюць, што гэта іменная шляха на Нафтабуду.

Віцебскія мастакі робяць добрую справу, аддаючы шмат увагі героізму вялікай стваральнай працы і імкнучыся мастацкімі сродкамі адлюстраван наш сённяшні дзень. На гэтым шляху яны знаходзяць творчае натхненне.

М. ВАЛОДЗІН.

ЗА ПАВОЛЕННЫМ КРОКАМ

У сваім першым пазытым зборніку «Песні маладоці» (1959) Аляксандр Дзюжынскі выступіў перад чытачом як паэт-песеннік. Побач з удалымі творами тут было многа найўных, вярхоўных па эстэту, напісаных на недастатковым узроўні. У наступным годзе выйшла кніжка вершаў і казак, напісаных А. Дзюжынскім для дзяцей маладога школьнага ўзросту. — «Удасі есьня на свеце». Некаторыя з іх цікавыя, абуджаюць у юнага чытача здаровую фантазію. Паасобным творам гэтай кніжкі школьнікі зацікавацца не могуць. Але абодва названым зборнікам брававала культура верша і культуры мовы.

Слэта выйшла трэцяя кніжка паэта — «Калінавы цвет».

Паранешніму, найбольш плённа працуе А. Дзюжынскі ў жанры пэснкі. Лепшым пэсенным яго творам уласцівы выразны сюжэт, асноўная думка ў іх выказана лаканічна, ясна. Імяна так, на наш погляд, напісана пэсня «Мінскія нощы». Паэт знаходзіць выразныя дэталі, падкрэслівае асноўную думку неадназначным рэфрэнам, які пасля кожнай строфы па-новаму дзейнічае на нашы пачуцці, што ўзнікаюць пад уплывам верша, узмацае іх, прымушае задумацца над тым.

Колькі напелі
Мінскія нощы
Светлыя і радасныя марі!

Поўная пачуцця і роздуму такіх лірычных твораў паэта, як «Белы гай бровавы», «Змена вартавых», «Варгіня», «Міна лета», «Калінавы цвет». У апошнім з іх, напрыклад, удала выкарыстаны на ірэндыя пэсенная сімволіка. Вображ каліны — азіна з самых распаўсюджаных і любімых у пэсенным фальклоры. А. Дзюжынскі гэты традыцыйны пераасноўвае гэты традыцыйны фальклорны вобраз. Калі ў народных пэсенях ён ужываецца перш за ўсё для супастаўлення

Аляксандр Дзюжынскі. «Калінавы цвет». Песні і вершы. Дапоўняе выдавецтва БССР. Мінск, 1961.

у разгорнутых параўнаннях, дым у творы пачаў каліна — залушэўная сяброўка закаханай дзвючыны, яе дарадчыца:

Ноч упрымалася
Сіняя імголь,
Толькі зорынка
Ціха ірдэе.
А каліна
Шапочка лістоў:
«Пачкавай,
Не губляй ты надзеі».

Да ўдасі паэта можна аднесці вершы «Максім Багдановіч» і «Я гляджу на Каўказ...» — тэматычна розныя, але аб'яднаныя пачуццём любі да роднага краю. Гэта залушэўная размова з сябрам, роздум над тым, чаму, глядзячы на шулоўную прыгажосць Каўказа, «што паэты ўслэйлі ў пачках і вершах не раз», не перастаюць думаць пра «жыццёвыя ракі», «вершы ля ракі», пра дарагіх сваіх землякоў.

Такой натуральнасці перадачы пачуцця, на жаль, няма ў многіх творах кнігі. А. Дзюжынскі часта нібы забывае, што залушэўныя вобразы, выкаваныя прастаінейнай, рытарычна, не крапане пачуцця чытача. Прачытаецца, напрыклад, верш «Люблю цябе, май старонка» — і ніж не зразумееш, за што і чаму паэт любіць свой край. Твор пазбывае ўласнага, пазычна-закопананага малюнка. І неж непераканана, ненатуральна гуцьць — «Усё ў душы майі злілося і назоўлівае паўтарыне — «Люблю».

Падобныя трафарэтныя вершы (а іх у зборніку намала) напісаны нібы толькі дзеля таго, каб у канцы палатца нейкую «мараль». А «мараль» гэтая звычайна вельмі ж неглыбокая.

Вось верш «Шумлівае вольнае мора...» Мора ніколі не ведае зморы. Сэрца пачаў таксама «ніколі не знае спакою, як хваля сівога прыбою». Аўтар верша адчувае, што гэтую паралель трэба

Сучышчы мора і ляна
На посылку жоўтага пляжа.
Супыняк бывае і ў мора,
А сэрца маё, непакора,
Ніколі спачынку не знае —
Смуткуе.

Вось вам і «ўвасабленне» пазытым задуму...

Яшчэ прыклад — верш «Вясна». Паэт апісвае, як «адзілі вяселья пралескі, — увайшлі ўсе рэчкі ў берагі», «бальнікі размыла ручаі» (?) і г. д. А гэта зусім нечаканым паварот думкі:

Сэрца, сэрца!
Біся з новай сілай.
Мы лужаем
З кожнаю вясной,
Каб высюка
Шчасце наласіла,
Атулішы сонца
Арыной. (?)

Вершы пра каханне, напісаныя пераважна ў форме маладога лірычнага героя, — неглыбока перадаюць пачуцці («Вілішня вечар», «Сосны, сосны...», «Ші кахае люба», «Твой позірк»). Апошні з названых прыводзім цалкам:

Адзін насустрач позірк —
І я нібы на Месцы.
Адзін насустрач позірк —
Мане ні не было.
Адзін насустрач позірк —
І сэрца не на месцы:
Трапецаца, як пушка,
Што трапіла ў сіно.

Усё гэта даўно чулае, даўно вядомае. Хацелася б, каб ад кнігі да кнігі рост пазытнага майстэрства А. Дзюжынскага быў больш прыкметны.

Ул. БОГАН.

Людзі і вайна

Аўтар пазытым зборнікаў, пэснь пра Даватара і абаронцаў Брыскай крэпасці Аляксандр Лазяны паспрабаваў сілы ў прозе, апублікаваў аповесць з часоў Вялікай Айчыннай вайны «Дарога ў горы».

У жыцці чалавека бываюць моманты, калі да канца раскрываецца яго сутнасць, калі, як на далоні, відаць, чаго ён варты. У такі момант жыцця галоўным герою аповесці — лейтэнанта Сяргея Галавене, байцоў Сцяпана Данцова і Ваню Пруідзе — людзей нялёгкага лёсу — і знаёміцца з імі чытач.

Трапіўшы ў акружэнне, страціўшы баявыя сяброў, дабрацюра воіны да гор, каб знайсці там вы-

ратанне, далучыцца да сваіх. Выхад з акружэння, абарона пераваду ў гарах жменькай савеніч людзей занялі ўсёго дзвюх тыдні. Але гэта быў незвычайны час, калі малакава разгортуваліся палатэі, у якіх з усёй глыбінёй і наўтраты выяўляліся годнасці і вартасці чалавека.

Героі аповесці — людзі розныя. Лепш за ўсё, на наш думку, намалюваны вобраз Пруідзе; гэта вынаходлівы, гарэлы, тэмпераментны хлопец. Славачына, паслямяску гаспадарыня Данцоў таксама запамінацца чытачу. Што датычыць лейтэнанта Галавене, дык ён нейкі афіцыйны, праз меру хадлоны, «аднабоковы».

Вобраз Пруідзе ўдаецца аўтару, акрамя ўсяго іншага, таму, што ён надасенне адпаведнай яго нацыянальнасці, яго характэрна мовы. Калі чытаец рэлікі Пруідзе, быццам чуеш яго акінт, інтана-

цыю. Пісьменнік наогул умее індывідуалізаваць мову персанажаў. Узвух хоп бы сямідзесяцігадовага казак Мавяе Нечытайлу. Гаворка старога, перасяляна народнымі выразамі, — багатая і каларытная. Праўда, пісьменнік часам траціць пачуццё меры. Наўрад ці дапушчаліся, што ў мове ўнучкі Нечытайлы Наталкі, якая скончыла сярэдняю школу, столькі ж дыялектызмаў, колькі і ў мове дзеля.

Аўтар не прыхаравае сваіх героюў, не раздзае ім бездакорны характэрныя. Гэтым людзям уласцівы і слабасці, і памылкі. Вось, як напрыклад, здольны разважаць Данцоў: «Можна, застацца тут? Вярнуцца на хутар, — воль ён, зусім блізка, — і фашыстам там няма... Але калі прыйдзюць Яны, вядома, прыдуць... А хоча бы і так? Што тут дрынгае? Назавеша сваім, мясцовым каза-

кам... Якая каму справа, што ён нарадзіўся і жыў нельзе там, пад Белардам... Воль яго хата, жонка, пенча...»

ГОМЕЛЬ МУЗЫЧНЫ

Здаёна вядома шырая любоў гомельчан да музычнага мастацтва. На рэкламных шытках горада заўсёды можна убачыць мноства афіш аб выступленнях прафесійных музычных калектываў, асобных салістаў, многатысячнай арміі мастацкай самадзейнасці. У перадачтрывіцкіх дні ў Гомелі з вялікім поспехам праходзілі тэатральныя Беларуска-тэатра оперы і балеты, якія з'явіліся значнай і цікавай падзеяй у музычным жыцці горада.

Спектаклі праходзілі ў лепшым тэатральна-канцэртным памяшканні Гомеля — Палацы культуры імя Ул. І. Леніна і ў той жа час, як звычайна, было многалюдна. Палац культуры даўно перастаў быць клубам толькі чыгуначнікаў, а стаў сапраўды агульнагарадскім культурным цэнтрам, які штодня наведвае каля 10 тысяч чалавек.

З асаблівым гонарам расказваюць гомельчане аб дзейнасці старажытнага самадзейнага калектыву Палаца — Народнага ансамбля і танца пад мастацкім кіраўніцтвам народнага артыста БССР А. Рыбальчанкі. І трэба сказаць, што ў жыжоры горада ёсць усе падставы ганарыцца гэтым цудоўным калектывам. Няма падобнага падрабязна спыняцца на канцэртнай дзейнасці ансамбля — аб гэтым неаднаразова гаварылі ў рэспубліканскім (ды і не толькі рэспубліканскім) друку. Але для таго, каб даць хоць прыблізнае ўяўленне аб канцэртнай працы калектыву, можна прыгадаць, што толькі ў гэтым годзе калектыву выступіла ў Крамлёўскім тэатры, у клубе імя Дзяржынскага ў Маскве, у паравозном дэпо станцыі Масква-Сарыяванская, даўшы канцэрты ў Рызе, Мінску і іншых гарадах. Такія выступленні патрабавалі ад калектыву вялікай, нястомнай працы. Аднак, калі гаворыцца з артыстамі ансамбля, яго кіраўніком ці прысутнічаеш на звычайным градавым канцэрте, міжвольна звяртаеш увагу на адну асаблівасць. Да ўсіх сваіх выступленняў калектыву ставіцца з пачуццямі вялікай адказнасці і аднолькава сур'ёзна — ніхай гэта канцэрт у Крамлі, ці ў падшэфным класе, на рэспубліканскім глядзе самадзейнасці ці ў фабрычным клубе. Вось гэтак пачуццям адказнасці за свае выступленні не толькі з'яўляецца адной з творчых рыс ансамбля, але надае яму пэўны адзін професіяналізму ў лепшым разуменні гэтага слова.

Другой характэрнай рысай работы ансамбля, неад'язнай важнай для кожнага мастацкага калектыву, з'яўляецца шырая адданасць сваёй любімай справе. Удзельнікі ансамбля працуюць у розных зменах на розных прадыямствах Гомеля і нездарма здарэцца так, што сабраць усіх разам для рэпетыцыі можна толькі позна ўвечары або ў выхадні дзень. Так звычайна і робяць, і не было яшчэ выпадку, каб самадзейныя артысты не з'явіліся на рэпетыцыі ў свой выхадні дзень ці адмовіліся прыйсці на яе адразу пасля работы.

Калектыву ніколі не лічыць працу над праграмай поўнацэнна закончанай, які бы добра яна не была падрыхтавана. Патрабаванне вольна кіраўніку і самім удзельнікам заўсёды знойдзе, які можна палепшыць той ці іншы нумар

праграмы, зрабіць яго больш цікавым, жывым, сапраўды мастацкім.

Усё гэта дапамагае ансамблю ствараць вялікі і цікавы рэпертуар, павышаць сваё выканаўчае майстэрства, надаваць канцэртам не толькі ўсім калектывам, але і яго асобным групам — харэграфічнай, харавой, аркестравай, салістам.

Яшчэ адна цікавая рыса ў творчай дзейнасці ансамбля — гэта нястомныя пошукі новага сучаснага рэпертуару і жаданне «падаць» яго глядачам у жывой і арыгінальнай форме. Калектыву даўно адмовіліся ад выступленняў па выкладковай і стракатай праграме. Ансамбль прапанаваў сваім глядачам канцэртныя праграмы, аб'яднаныя калі не сюжэтам, дык агульнай ідэяй, формай і эмістам. Вось, напрыклад, адна з апошніх праграм ансамбля пад назвай «Народы ў зброі» — першае ў аддзяленне называецца «Беларусь у сям'і братніх рэспублік», якое ўключае ў сябе творы беларускіх кампазітараў, лепшыя ўзоры нацыянальнай музыкі народаў СССР. Заключным нумарам выканаўца харэграфічная сюіта «У гасці ў Беларусь». Другое аддзяленне — «Над светам вступіў мір» пралітае складанае з творца кампазітараў і народнай музыкі краін сацыялізма і заканчваецца вялікай малюўнай танцавальнай сцэнай «Спаставаны вечар». Можна спэравацца аб некаторых нумарах праграмы, аднак трэба сказаць, што ўся яна вытрымана ў пэўным стылі, зматаніраваная, мае добра акрэсленае ідэю і таму глядацтва і слухачэцтва з неаслабай увагай.

Апошнія месяцы работы ансамбля былі напоўнены асаблівым творчым уздымам. Калектыву не толькі заняў першае месца на абласным глядзе самадзейнасці, але падрыхтаваў вялікую і складаную праграму, прысвечаную XXII з'езду КПСС, удзельнічаў у шматлікіх канцэртах у дні святкавання 44-га гадавіны Кастрычніцкай аднагодова рыхтаваўся адзначыць свой 25-гадовы юбілей (18 лістапада) і разам з тым працягваў падрыхтоўку да канцэртаў на Сусветным кангрэсе прафсаюзаў у Маскве. У такіх напружаных умовах нават не кожны прафесіянальны калектыв змог бы займацца актыўнай канцэртнай дзейнасцю, а між тым ансамбль не толькі не знізіў колькасці сваіх шэфскіх канцэртаў, а зрабіў яшчэ шэраг п'ятнічных. Вось каму, гаворачы аб музычным жыцці Гомеля, мы ў першую чаргу ўспомнілі гэты цудоўны калектыв.

Адно з першых месцаў у музычным жыцці горада займае ўніверсітэцкі мастацкі выхаванне. Ён існуе ўжо чацвёрты год і сёлетня выпусціў 700 слухачоў. Універсітэцкі выдзяляе вялікую ролю ў развіцці мастацкіх густоў працоўных.

Есць і такія фармы. Старшыня праўлення ўніверсітэцкага мастацкага выхавання М. Сімоўскі расказваў аб выпадку калі былі слухачы ўніверсітэцкага Сірамяцінаў, які вельмі цікавіўся выяўленчым мастацтвам, рэгулярна наведваў лекцыі, чытаў спецыяльную літаратуру, здолеў набыць такія вольна, што пасляхова паступіў на мастацтвазнаўчы факультэт заочнага аддзялення Акадэміі мастацтваў у Ленінградзе. Цяпер ён з

ліку слухачоў універсітэта ператварыўся ў яго лектара і пасляхова выступаў з цыклам лекцый аб савецкім выяўленчым мастацтве.

Зараз ва ўніверсітэце больш 700 слухачоў. Але і гэтыя рамкі сталіся, таму ўніверсітэцкі дадаткова адкрыў свой філіял з двухгоддзевым курсам навучання для вучняў сям'іх — адзінаццаці класаў школ Гомеля, які наведвае звыш тысячы юнакоў, і філіял, ці як яго называюць — «спадарожнік», у класе імя 1-га Мая, Уваравіцкага раёна, якая на 250 месца.

Універсітэцкі мастацкі выхаванне карыстаецца любым зручным выкладкам, каб пазнаёміць сваіх слухачоў з лепшымі музычнымі калектывамі і асобнымі салістамі, якія наведваюць Гомель. Так, у канцэртах лекцый прымаўлі ўдзел Дзяржынскі сімфанічны аркестр БССР, Акадэмічная харавая капэла БССР, народныя артысты СССР С. Рытар, лепшы выканаўца музычных калектываў нашай рэспублікі.

Усё гэта былі канцэрты не толькі для слухачоў універсітэту, а і для самых шырокіх колаў грамадскасці Гомеля.

Старэйшая музычная навуковая ўстанова Беларусі — Гомельскае музычнае вучылішча імя Н. Сакалоўскага. На яго факультэце займаецца 427 навучэнцаў. А калі да гэтага дадаць звыш 50 кваліфікаваных педагогаў, многіх з якіх акупаюць займаюцца выканаўцаў, 60 навучэнцаў і 60 вучняў старэйшых курсаў, які кіруюць самадзейнасцю, — дык стане ясна, якая гэта вялікая культурная сіла.

Толькі ў мінулым навуковым годзе вучылішча наладзіла каля сотні самастойных канцэртаў і на грамадскіх асновах арганізавала музычную школу, на 87 месцаў у Гомельскай. Педагогі і навучэнцы вучылішча часта выступаюць на канцэртах перад працоўнымі Гомеля і вобласці, рыхтуючы асобныя лекцыі і музычныя ілюстрацыі для ўніверсітэцкага мастацкага выхавання, выступаюць на тэлебачанні. Пра вучылішчы ёсць вялікі хор (звыш 100 чалавек), сімфанічны, народны, дукавы і чымбальныя аркестры, вялікая група салістаў, якія выступаюць у самых разнастайных канцэртах. Так, толькі за апошні час былі наладжаны канцэрты ў Інстытуце ўдасканалення настаўнікаў, на фанера-запалкавым і дравапрацоўчым камбінатах, на шклозаводзе ў вёсцы Касцюкінаў, на тэлебачанні і ў многіх іншых месцах.

Паміж іх вучылішча павялічыла, дабудоўваючы дваццаць новых класаў і канцэртная зала на 480 месцаў.

Вялікая прага гомельчан да музыкі, Горад мае магчымасці для ўвасаблення самых смелых культурных задум, і ці не час арганізаваць у Гомелі народную філармонію? Такая грамадская арганізацыя здолела б не толькі кардынальна дэбясніць асобныя музычныя ўстановы і шматлікіх самадзейных калектываў, але і надаць ім пэўны кірунак, метады арганізацыяна, больш зматаніравана і поўна задаволены запатрабаванні народа ў развіцці музычных густоў, у шырокім набліжэнні культурных ведаў, і яшчэ хочацца кіннуць папрок у адрас нашых канцэртных арганізацый. Чаму так рэдка наведваюць лепшыя музычныя калектывы рэспублікі абласныя цэнтры? Чаму ўсё іх работа абмяжоўваецца толькі кароткаметражнымі тэлевізійнымі і дзіцячымі тэлевізійнымі тэлепраграмамі? Ці не час ужо, каб хача трэцяя ці чацвёртая частка іх канцэртнай дзейнасці праходзіла ў Гомелі, Віцебску, Магілёве, Брэсце, Гродна і інш. Хочацца далажыць да слоў многіх жыжоры гэтых гарадоў:

— Прыздайце! Гарантуем увагу глядачоў і слухачоў!
Гомель.

Прайшло дваццаць пяць гадоў і я зноў сустраўся з маім дзіцячым знаёмым — беларускім пісьменнікам Гарбуком Вісарыянам Сцяпанавічам. Радасць нашай сустрэчы азмрочана: Вісарыян Сцяпанавіч цяпер хворы на шпітальнае ложка.

З горкім адчуваннем у сэрцы і слязі на вачах я гораю абдымаю яго. Але што гэта? Пачу толькі я. Мой сабра глядзіць мае руку і спускае вочы на маю твар.

— Не трэба засумяць нашу сустрэчу. Я шчыра магу, усё магу, нават у нясомна магу златаць.

— Мунінась, святла мунінась? — падумаў я. Тал мунінась, што вывадыла нашу Радзіму ад фашыскага груганна, тал мунінась, што вывадыла гінучы нам ні ў агні, ні на паліцэсціградусным марозе, і б'ць і смутна, як знайшоў сваё месца ў нашым працоўным страі і на пэўную сілу ўсіх сваіх магчымасцей слумчы нашай літаратуры. Сірачымі, дэмарыванымі пальцамі ён трымае перо і ножны дзень, лемачы нерухома пільна апазданы нарысы, карэстандарты.

— Мне нестаче часу, — піша ён зараз мне, — не паспяваю ўсё зрабіць, асабліва заняты пасля нашай сустрэчы: я, нібы на крылах мар, падкопчы ўважліва тваё і маё сабра.

Так, Вісарыян Сцяпанавіч сапраўды на ўвазе. Часопіс «Полімя» № 12 за 1961 год друкуе нізку яго апавяданняў, прынаці да друку падкопчы ўважліва тваё і маё сабра.

Хто ж такі Гарбук?

Вісарыян Сцяпанавіч нарадзіўся ў вёсцы Шыліны на Полаччыне, у бондай сплянскай сям'і. Пасля смерці бацькі быў узятны на выхаванне настаўнікам Іосіпам Васільевічам Ключонкам. Пры яго дапамозе скончыў школу сярнянскай моладзі ў Чашніках, а пасля — педвучылішча ў Лепелі. У 1936 годзе вучыўся ў Беларускай універсітэце, працаваў у студэцкім пачынаючы пастаў, якую ў той час даваўся кіраваць мне. Там я і пазнаёміўся з Гарбуком. Вісарыян Сцяпанавіч з пачатку і да канца Айчынай вайны знаходзіўся ў Савецкай Арміі. Дайшоў да Берліна і аж да 1961 года знаходзіўся ў шпіталі інвалідаў Айчынай вайны ў Падгорскі.

Мужны баец, пісьменнік кропчы у нагу з жыццём.

Мікола ХБЕДРАВІЧ.



Да 44-х гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі Беларусі гэтаму юнага глядача падрыхтаваў новы спектакль п'есе П. Бляхіна, А. Палавога і А. Табуліна — «Чырвоны харышчы» (чырвоначарышчы). Рэжысёр спектакля — Б. Данілюч, мастацкае афармленне — В. Ільяшэўскага. Музыку да спектакля напісаў кампазітар В. Глобаў. У галоўных ролях здымты артысты П. Дубашыні, А. Бяляў, В. Окалоў, Г. Раўскага, М. Патроў, В. Лебедзь і іншыя.

На здымку — фінальная сцэна спектакля «Чырвоны харышчы». У ролях: Мішні — артыст М. Патроў, Дунышы — артыстка Г. Раўскага, Ю-ю — артыст В. Лебедзь.

ЧАСОПІСЫ У ЛІСТАПДЗЕ «БЕЛАРУСЬ»

Нумар адкрываецца перадавым артыкулам «Будучыя натхненне». Да гадавіны Вялікага Кастрычніцкага часопіс друкуе артыкул В. Скарабатува «Кастрычнік у Беларусі» — аб першых дзях перамогі Кастрычніцкай рэвалюцыі ў гарадах і вёсках нашай рэспублікі — і біграфічныя п'яткі М. Малочкі пра героя грамадзянскай вайны, уладжэцца Слуцкім Л. Дрыгалоўніца.

З артыкулам «Маральны кодэкс будаўніцка камунізму» выступае ў нумары С. Маршалеў. Шырока асвятляе часопіс сённяшняе жыццё рэспублікі. У нумары змяшчаюць артыкул Д. Сямёнава з Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадары «Паказанне Савецкай Беларусі», рэпартаж М. Савіча з Віцебскага дамабудаўнічага камбіната і рэпартаж У. Бяляева з Мінскага даследнага завода ўніверсальных аб'ектаў прыстававішчы. З расказам аб працоўным жыцці выступае брыгадзір трактарнай брыгады каўдэса «Савецкай Беларусі» Высокаўскага раёна, ударнік камуністычнай працы С. Трафімаў.

Пра будні вайнаў Савецкай Арміі расказвае рэпартаж М. Палавога «Перамогі і славы сабра».

Інтэр'ю Б. Мядзведзевы з вядомым хірургам прафесарам М. Аляксандравым гаворыць аб поспехах нашай медыцыны ў барацьбе з захворваннем ракам.

У нумары змяшчаюць артыкул Н. Уладзімірава «Майстэрства расце» — аб творчых дзятках Магілёўскага, Гродзенскага і Гомельскага абласных тэатраў, якія летам былі ў Мінску на гастролях.

Да 250-годдзя з дня нараджэння М. В. Ламаносава часопіс друкуе артыкул С. Бобова «Ламаносаў і сучасная навука».

З мастацкіх твораў у нумары надрукаваны верш М. Хведаровіча, А. Бяляева, П. Макаля, М. Манары, Ю. Свіргі, Г. Кляўко, С. Каўчы, А. Платнера, апавяданні Ул. Лядуцкага «Ляпіці» і В. Хомякіна «Святое чаканне».

Да 70-годдзя М. Багдановіча часопіс друкуе артыкул М. Барстока «Неўміручая песня» і нататкі з крымскіх сустрэч С. Аляксандравіча.

У раздзеле «Новыя кнігі» змяшчаюць кароткія рэцэнзіі Б. Бур'яна на кнігу ўспамінаў абаронцаў Брэсцкай крэпасці, Р. Барозіна на зборнік першага года вайны «Вясёлка над полем», І. Скарабатува на кнігу апавяданняў І. Дуброўскага «Паўз савань вольны», В. Бур'яна на зборнік Ул. Корбана «Дзе гэта вуліца?»

Якуб Колас. Збор твораў у дванадзіці тамах. Том 3. Апавяданні, вершы, вершы, вершы і пэмы для дзяцей. Падрыхтоўка тэксту і каментарыі К. Піліновіч і Д. Барозіна. Мастак Г. Клічыншын. Тыраж 3100 экз., стар. 284. Цэна 80 кап.

Тарас Хадкевіч. Мая Беларусь. Нарысы. Мастак К. Ціхановіч. Тыраж 6850 экз., стар. 100. Цэна 34 кап.

Янаў Левант. Спедчына дзядзекі Пятра. Апавесць. Для старажыта ўзросту. Мастак А. Кашчуркіч. Тыраж 110 тыс. экз., стар. 188. Цэна 36 кап.

КАМПАЗІТАР І ПЕДАГОГ

Да 80-годдзя з дня нараджэння В. А. Яфімава Ішоў студзень 1921 года. Маладая Беларуская рэспубліка толькі вызвалілася ад інтэрвэнтаў і пачала адбудоваць зруйнаваную вайной гаспадарку. Усё маладое, свежае нястрымна імкнулася да новага светлага жыцця, шырокай шлях да якога адкрыў Вялікі Кастрычнік.

З неадольнай сілай прыгнуўся раней прыгнечаны беларускі народ да лепшых дзяткаў культуры. Пачалі ўнікаць народныя кансерваторыі, шматлікія калектывы мастацкай самадзейнасці. Аднам з такіх калектываў быў хор 81-х пяхотных курсаў у Мінску, які наогул славіўся сваёй мастацкай самадзейнасцю. Створаны ў студзені 1921 года, гэты творчы калектыв за кароткі час набыў вялікі і шырокі рэпутацыю і неўзабаве стаў прафесіянальным хорам і першым у харыйстрам быў вядомым аматар харавых спеваў, настаўнік Васіль Аляксандравіч Яфімаў.

Догіт і складаным шляхам ішоў гэты сілны чалавек у прафесіянальную музыку. Нарадзіўся ён у сям'і селяніна. Перапачатковую адукацыю атрымаў у двухкласным народным вучылішчы. Добрая песня ў вучобе, жаданне не атрымаць сапраўднай адукацыі і вялікая настойлівасць даламу юнаку пасля вымушчана паступіць у настаўніцкае семінарыю. Але не толькі мара стаць настаўнікам прывяла яго сюды. Была яшчэ адна акалічнасць, дзюкуючы якой юнак так імкнуўся трапіць імяна ў семінарыю. Гэтай акалічнасцю была любоў маладога хлопца да музыкі, якой у семінарыі ярка аддавалася значная ўвага. Хутка аб ім загаварылі як аб скарпычу і харыйстра. Настаўнікі шырака раілі яго пасля заканчэння семінарыі прыняць свае заняткі музыкой у кансерваторыі, і юнак паслухаўся іх парады. Аднак далайша жыццё В. Яфімава і ён вымушаны быў працаваць настаўнікам народных вучылішчаў, але будучы кампазітар аддаваў ўсю вольна част арганізацыі мастацкіх хоруў, аркестраў народнай інструментаў і нават невялікага сімфанічнага аркестра.

Пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі В. Яфімаў выкладае музыку і спевы ў школах, педагогічных тэхнікумах, акупаючы далайшае развіццё мастацкай самадзейнасці. Нарэшце, калі ў 1924 годзе ў Мінску адкрыўся музычны тэхнікум, В. Яфімаў становіцца яго студэнтам. Маючы за плячыма ўжо імагінатывы вопыт кіраўніцтва аматарскімі хорамі і аркестрамі, В. Яфімаў здолеў сістэматызаваць сваю музычную адукацыю, атрымаць ґрунтоўныя веды ў тэорыі, гармоніі, паліфоніі, тэхніцы дыжыжыравання, якія ён рэалізаваў у сваёй далейняй рабоце ў якасці кіраўніка аднаго з прафесіянальных вэкальных ансамбляў Беларускага радыёбачання.

Разам з тым заняты ў музычным тэхнікуме раскраслі перад харыйстрам ішоў адзін бок яго таленту. На працягу многіх год жыцця В. Яфімаў заўсёды

Працуючы выкладчыкам кансерваторыі, Васіль Аляксандравіч выхаваў нямаля добрых музыкантаў, здолеў абудзіць свой багаты творчы талент і рэалізаваць яго ў якасці публічнага дапаможніка ў многіх музычных навуковых установах Савецкага Саюза, налічыў зборнік музычных дыктантаў.

Жыццё В. Яфімава — прыклад высокага служэння сваёй Радзіме, працавіцкасці і сімплянці.

ВЕЧАР УСПАМІНАЎ

Клуб калгаса імя БВА Любанскага раёна перапоўнены. Моладзь сабралася паслухаць старых казачнікаў і пэмы для дзяцей. Падрыхтоўка тэксту і каментарыі К. Піліновіч і Д. Барозіна. Мастак Г. Клічыншын. Тыраж 3100 экз., стар. 284. Цэна 80 кап.

Тарас Хадкевіч. Мая Беларусь. Нарысы. Мастак К. Ціхановіч. Тыраж 6850 экз., стар. 100. Цэна 34 кап.

Янаў Левант. Спедчына дзядзекі Пятра. Апавесць. Для старажыта ўзросту. Мастак А. Кашчуркіч. Тыраж 110 тыс. экз., стар. 188. Цэна 36 кап.

Якуб Колас. Збор твораў у дванадзіці тамах. Том 3. Апавяданні, вершы, вершы, вершы і пэмы для дзяцей. Падрыхтоўка тэксту і каментарыі К. Піліновіч і Д. Барозіна. Мастак Г. Клічыншын. Тыраж 3100 экз., стар. 284. Цэна 80 кап.

Тарас Хадкевіч. Мая Беларусь. Нарысы. Мастак К. Ціхановіч. Тыраж 6850 экз., стар. 100. Цэна 34 кап.

Янаў Левант. Спедчына дзядзекі Пятра. Апавесць. Для старажыта ўзросту. Мастак А. Кашчуркіч. Тыраж 110 тыс. экз., стар. 188. Цэна 36 кап.

Якуб Колас. Збор твораў у дванадзіці тамах. Том 3. Апавяданні, вершы, вершы, вершы і пэмы для дзяцей. Падрыхтоўка тэксту і каментарыі К. Піліновіч і Д. Барозіна. Мастак Г. Клічыншын. Тыраж 3100 экз., стар. 284. Цэна 80 кап.

Тарас Хадкевіч. Мая Беларусь. Нарысы. Мастак К. Ціхановіч. Тыраж 6850 экз., стар. 100. Цэна 34 кап.

ПРА ДЗІЦЯЧУЮ КНІГУ

Што цікавіць нашых малых грамадзян, якія кнігі ім патрабуюць, чаму парадаваў у апошні час беларускі дзіцячы пісьменнік сваіх чытачоў?

Гэтым пытаннем была прысвечана сустрэча дзіцячых пісьменнікаў рэспублікі з работнікамі дзіцячых бібліятэк Мінска, наладжана ў клубе Саюза пісьменнікаў БССР.

— Кніга, — сказала ў сваім далёка метадыст Дзяржынскай бібліятэкі імя Ул. І. Леніна З. Дзянкава, — пастаянна спадарожнік савецкага школьніка. Яна сустракае вучня ў першым класе і з гэтага часу становіцца яго настаўнікам, даражчым, сябрам. Нашы дзеці хочыць чытаць розныя і, безумоўна, добрыя кнігі. У наш час незвычайна шырылася кола іх інтарэсаў, выраслі запатрабаванні.

Сапраўднае, па-мастацку напісаная кніга не можа не ўсхваляваць маленькага чытача. Героў такіх кніг ён успрымае, як рэальна існуючых людзей. Сярод шматлікіх волькуваў на прычыннай кнігі, сабрамы Магдальскай дзіцячэй бібліятэкай, ёсць вельмі характэрныя ў гэтым сэнсе кніжкі «Міколка-паравоз», «Чаму, — піша яна, — нічога не сказана пра тое, як Міколка будаваў сацыялізм, змагаўся на фронце, які далейшы лё яго бацькі і г. д.»

Дакладчыца называе творы, напісаныя беларускімі пісьменнікамі па апошняй два гады, якія карыстаюцца поспехам у малых дзіцячых. Гэта «Знісікі на шыбе» Г. Шылоўца, «Шлях адкрыты» М. Гамолкі, «Мядовая краска» А. Рылькі, «Калі хочаш быць чароўным» Н. Паліскага. Вельмі любяць дзеці кніжкі «Міколка-паравоз», «Чаму, — піша яна, — нічога не сказана пра тое, як Міколка будаваў сацыялізм, змагаўся на фронце, які далейшы лё яго бацькі і г. д.»

Дакладчыца называе творы, напісаныя беларускімі пісьменнікамі па апошняй два гады, якія карыстаюцца поспехам у малых дзіцячых. Гэта «Знісікі на шыбе» Г. Шылоўца, «Шлях адкрыты» М. Гамолкі, «Мядовая краска» А. Рылькі, «Калі хочаш быць чароўным» Н. Паліскага. Вельмі любяць дзеці кніжкі «Міколка-паравоз», «Чаму, — піша яна, — нічога не сказана пра тое, як Міколка будаваў сацыялізм, змагаўся на фронце, які далейшы лё яго бацькі і г. д.»

А. Шапкава. Хв. Жычка напісаў добрую кнігу «Піфагоравы штаны». Ён здолеў цікава і захопляюча расказаць пра тую, адваляча саб, сумную навуку, які геаметрыя. Але раптам пісьменнік спалохаўся, што кнігу не будуць чытаць і каб «закруціць» дзясніне, паслядзі ён заледзіць.

Гаворачы аб тэматычных прыгодніках кніг, З. Дзянкава запам'ячала, што пісьменнікі вельмі захопляюцца сюжэтам з выкрысцям і лёўняй шпінэлаў і дыверсантам. Прычым, які правіла, ловаць шпінэлаў самі дзеці. На гэта ж звярнуў увагу ў сваім выступленні і паст С. Шукшэвіч.

— Трэба выгнаць шпінэлаў з дзіцячэй літаратуры, — сказаў ён. — Бо ў дзіцяч развіваецца нейкая шпінэтанія, Яны ўсюды бачыць дыверсантаў і стараюцца пераўраўніць адзін аднаго ў змені іх дзіцяці.

З думкай С. Шукшэвіча не пагадзілася Л. Канаіш (2-я школа інтэрнату).

— Нам яшчэ рана здымаць гэтую вельмі важную тэму, — сказала яна. — Уся справа ў тым, які пісьменнік здолеў уявіць іе. Гэлоўнае, каб такія кнігі выходзілі ў нашым дзіцячым літаратурным пачынаў, калі на палівіў імя савецкай Радзімы.

У дакладзе і ў выступленнях бібліятэчных работнікаў А. Пскоўскай, І. Кавалевіч, пісьменніку А. Пальчэўскага і С. Шукшэвіча многа гаварылася пра якасць афармлення кніг для самых малых дзіцячых.

Вялікі фармат, каларыяны малюнкы, добрая папера — вось неабходныя якасці дзіцячых кніг, чого выдавецтва часам не ўлічвае. Эканомія на афармленні прыводзіць да таго, што іны раз і цікавае дзіця не знаход

НА ПОЛЬСКОЙ СЦЕНЕ

Театральное жительство в Народной Польше празднично под знаком роста шквалов да русской и современной савейской драматургии.

У аполни год польския драматична театры (апрача ладных, эстрадных, самодельных, студийных) показали десяти новых спектаклей на творях руския классика и двашаць сем-савейских аўтару.

Побач з руския классика, представлени творамі Л. Толстого, А. Чехова, М. Гоголя, А. Астроўскага, М. Горькага, А. Сухавы-Кабялына і М. Малежкоўскага, на сценах польских театраў былі пастаноўлены п'есы савейных драматургаў А. Арбузава, В. Розова, Л. Ляонала, С. Міхалкова, Я. Шварца і інш. Польскі глядач з вялікай цікавасцю знаёміцца з творамі савейкай драматургіі, якія расказваюць яму пра жыццё і працу простых савейских людзей—будзённа камунізма.

У мінулым і бягучым сезоне на сценах польских театраў адбылося 47 прэм'ер твораў руския классікі і п'ес савейкай драматургіі. Асобнае месца ў рэпертуары польских театраў занялі драматычныя творы Л. Толстого, пастаўлены ў сувязі з 50-годдзем з дня смерці вялікага пісьменніка.

Польскі театр у Варшаве паказаў п'есу «Улада цемры» паказаву на вызначэнне друку, стаяць у аўтобіяграфічных адрывах.

Нацыянальны театр у Варшаве стварыў добра сыграны і запамінальны спектакль па п'есе «Жывы труп» падкрэслены выкрываючы гэты твора.

Гэты театр, можна сказаць, спецыялізуецца на драматургіі Л. Толстого, Ісцэнзіроўка «Вайны і міру», прэм'ера якой адбылася на сцене тэатра чатыры гады назад, да гэтай часу карыстаецца вялікім поспехам. Варшаўская пастаўка «Вайны і міру» была перапрацавана і на сцены іншых польских театраў. Спектакль «Увакрасненне» таксама падтрыманы нацыянальным тэатрам. А выканаванне галоўных роляў—Рыс і Ханушкіч атрымалі высокую ацэнку глядачоў і тэатральнай крытыкі. А. Ханушкіч—адназначна сааўтар ісцэнзіроўкі, пастаўшчык і рэжысёр спектакля.

Выдатны вобраз Пратасва ў п'есе «Жывы труп» стварыў вядомы савейскі драматычны арыст Ф. Жукоўскі на сцене Дзяржаўнага тэатра імя Ярача ў Лодзі. Пастаўка «Жывога трупа» ў Лодзі з'явілася адным з лепшых тэатральных спектакляў ва ўсёй краіне. Варта таксама сказаць аб творчай удзеле лодзкінага тэатра 7.15, які паказаў польскаму глядачу класічны твор А. Сухавы-Кабялына «Смерць Таржана».

З выдатным гумарам чэхавскія вадзівяў польских прапаноўных пазнаёміў тэатр імя Жаромска-

га ў Кельцах. Былі пастаўлены «Сватанне», «Мядзведзь» і «Доўгі язык».

Шэдэвр чэхавскага рэалізму — «Дзядзя Ваня» быў удачна перапрацаваны рэжысёрам З. Табянам у Лодзкім тэатры, які паставіў таксама «Аптымістычную трагедыю» Ус. Вішнеўскага. Рэжысёр Е. Загаліскі пры ўдзеле такіх арыстэў, як В. Венслаў—у ролі камісара, С. Мікульскі—у ролі Аляксея, стварыў спектакль глыбока змяшчальны, насычаны сапраўднай рэвалюцыйнай романтикай.

Гэтая ж п'еса была пастаўлена рэжысёрам Т. Александровічам у тэатры імя Славачкага ў Кашаліне.

З іншых твораў руския классікі на польскай сцене варта адзначыць «Наваліны» А. Астроўскага ў пастаўцы Тарушскага тэатра і камедыю А. Грыбаедава «Гора ад розуму», пастаўленую ў Кракаўскім тэатры імя Ю. Славачкага (аўтарам спектакля быў выдатны пастаўшчык чэхавскіх «Трох сястрых» Б. Дамброўскі). П'еса «Тры сястры» паказана таксама Лодзкім новым тэатрам у пастаўцы К. Дзямбіка.

Шырокае дыскусія ў польскім друку разгарнулася вакол пастаўшчыка п'есы М. Горькага «На дне» ў Кракаўскім старым тэатры імя Чкаўскага. Гэты, створаны ў савейскім духу, спектакль мае сваіх гарачых прыхільнікаў і праціўнікаў.

Асабліва цікавае польскім глядачоў выклікалі пастаўкі драматургаў. Двашаць адна савейкай п'еса паказана ў двашці сямі тэатрах. Перш за ўсё варта адзначыць п'есу С. Алешына «Усё застаецца людзям» (Варшаўскі класічны тэатр), ісцэнзіроўку «Залатога ячэйкі» І. Ільфа і Я. Пятрова (варшаўскі тэатр «Камедыя»), «Аптымістычную трагедыю» Ус. Вішнеўскага ў Кашалінскім тэатры, а таксама «Ляно» Ул. Малежкоўскага, дзеянне якой рэжысёрам Т. Александровічам перанесена ў Кашалінскае вядоўства. Эксперимент цікавы, хоць і спрэчны.

Пад названнем апаўчэння глядацкай залы ідзе на маладзёнай сцене Варшаўскага класічнага тэатра п'еса Хмеліка «Сябра мой, Колька».

Тэатр імя Зімы Ліубускай адкрыў свой дзесяты, юбілейны сезон п'есай Л. Ляонала «Нашэсце». Маналітычнае стылю ўсяго спектакля ў цэлым, гармонія акцёрскай ігры, мастацкае афармленне і музыка дапамагалі пераадолець і ярка паказаць барышчэўскіх людзей у час пітэраўскай акупцыі.

Цікавы спектакль стварыў Перасоўскі тэатр Лодзкінага вядоўства. Ён паказаў ўпершыню польскай публіцы п'есу Я. Шварца «Цень».

Адбыліся сустрэчы многіх савейских пісьменнікаў, драматургаў і кампазітараў з творчымі калектывамі польских театраў, якія ажыццявілі пастаўкі савейских п'ес на сваіх сценах.

С. Міхалковіч прысутнічаў на спектаклі «Дзікуны» ў Жашаве. Спектакль гэты спадабаўся аўтару савай лёгкасцю і гуарам.

Не так даўно Польшчу наведвала дэлегацыя савейских пісьменнікаў, якія ішлі да тэатра і аб тэатры. У яе складзе быў драматург А. Арбузаў, п'есв якога «Іркуцкая гісторыя» паставіў ў гэтым сезоне Вроцлаўскі драматычны тэатр. Другая п'еса А. Арбузава «Двазначная галзіна» пастаўлена Шчэцінскім драматычным тэатрам, а «Гды вындрывані» — Варшаўскім народным тэатрам.

Прыезд у Польшчу кампазітара Ю. Мілюціна супаў з пастаўкай яго аперы «Пашадуна Чаніт» ў Галіцкім тэатры аперы. Зодолны, сыграны калектыв тэатра пад кіраўніцтвам М. Сяжыскага старэйшэ спекактля, які захапіў не толькі глядачоў, але і самога аўтара.

Гаворачы пра савейскі рэпертуар і яго ролі ў польскім тэатральным жыцці, трэба таксама адзначыць ініцыятыву Сілезскага вядоўскага праўлення ТПСД і аддзела культуры Ваводскага народнага савета ў Катовіцах. Па ініцыятыве гэтых арганізацый адбыўся мясцовы фестываль савейских п'ес, у якім прынялі ўдзел драматычныя тэатры Сілезі, Батомскай оперы тэатра, а таксама Рускі драматычны тэатр з Леніна. Фестываль адкрыў ісцэнзіроўкай «Напівка» Л. Ляонала ў тэатры імя Міхалкіна ў Чынастоўе (рэжысёр М. Лодзкініч). Савейскі тэатр Вугалаўскага вядоўскага паказаў «Неспакойную старасць» Рахманова (рэжысёр Т. Шчыстаўскі). У новым тэатры ў Шымбурку паказана «Васа Жаланава» М. Горькага, пастаўлена К. Выдмжынскай. Катавіцкі тэатр імя Выспяньскага, які ўдзельнічаў у фестывалі, паставіў п'есу Л. Зорына «Малодасць, каханне, час» у Яваскім оперы—балет Ф. Ярашэвіча «Штурале» і оперу Даргаўжыскага «Руская».

У заключэнне фестывалю Рускі драматычны тэатр з Леніна паказаў «Крамлёўскія куранты» М. Пагодзіна.

У час сілезскага фестывалю была адкрыта таксама выстаўка, якая ахапіла пастаўкі савейских п'ес у сілезскіх тэатрах за мінулыя пяцінаццацігоддзі.

У рэпертуарныя планы нашых тэатраў на бягучым сезоне ўключаюцца і п'есы савейских аўтару. Сярод іх—«Крамлёўскія куранты», «Іркуцкая гісторыя», «Трэцяя патэтычная», «Чалавек з ружом», «Браністанцы № 14-69», «Клоп» і інш. Пастаўкі гэтых п'ес даручаны вядомым рэжысёрам і мастакам, у іх прымуць удзел лепшыя акцёрскія сілы.

Высокі мастацкі ўзровень нашых тэатраў дае значнасць меркаванняў, што класічны і савейскія драматычныя і новай сілай захопіць польскага глядача і дасць яму магчымасць пазнаёміцца не толькі з культурнай спадчынай народнаў СССР, але і са штодзённым жыццём савейских людзей.

Тадэуш КСІЕНКА, сакратар Галоўнага праўлення Таварыства польска-савейскай дружбы.

У пятым томе прац Інстытута літоўскай літаратуры і мовы «Літаратура і мова» («Літаратура і мова») змяшчаны цікавы артыкул Костаса Кораска «Скарбіна беларускага фальклору». Ён прысвечан V і VI тамам народных беларускіх песень «Беларускі народ» («Люд беларускі») вядомага польскага этнографа і фалькларыста Міхаіла Федаровскага (1853 — 1923), выдатнага асадаўлення славянскіх Акадэміі навук Польшчы ў Варшаве ў 1958 — 1960 гг.

У верасні гэтага года літаратурная грамадасць краіны адзначала 60-годдзе для нараджэння і 35-годдзе літаратурнай дзейнасці вядомага беларускага драматурга, празаіка і літаратурнага крытыка Віталя Вольскага.

У сувязі з гэтым літоўская штотымдзевая літаратурная газета «Літаратура і мова» («Літаратура і мова») надрукавала артыкул І. Лігунаса «Юбілей Віталя Вольскага». У ім адзначэння пануіраўскай твораў беларускага пісьменніка.

У № 9 літоўскага інфармацыйнага бюлетэня «Бібліятэку дарбас» («Бібліятэчная работа») за гэты год надрукаваны артыкул аддзела навукова-метадычнага аддзела Дзяржаўнага бібліятэчна-інфармацыйнага ЦСР імя У. І. Леніна І. Санковай «Мы рады адзначэнням сяброў». Аўтар — узаемны арганізацыйны Міністэрствам — культуры СССР міжрэспубліканскай бригады бібліятэчных работнікаў для азнаямлення з вышатам работы бібліятэк Літоўскай ССР па абслугоўванню кнігай кожнай сельскай сям'і — расказвае пра бачанне ў бібліятэках братняй рэспублікі і пра дасягненні лепшых сельскіх бібліятэк Беларусі.

Ш. ПІРАВА.

Гарыстая мясцовасць, такая характэрная для ваколіц Гродна, паступова пераходзіць у шырокае раўнінне, на якой раскінулася Скідзельшчына. З прыгажэўнага боку шырокай і прамой вуліцы дорой гэту раўніну абдымае рака Котра, з дэлага — Сілезан. Яны зліваюцца з Нёманам і копчацца разам далай, да Балтыскага мора.

Бяжыць дарога, селішча па шырокіх заліўных дугах. І толькі дасяшы на гарызонце, на высокім левым беразе Нёмана, густа сінею чымня надзімаюскай лес.

Многа чаго пабачыла на сваім вачу Надзімаюска. Тут сустракаў Пётр II няпрошанага гасця Карла XII, тут пра Нёман рваўся да Масквы Напалеон, адсюль распаўляў да палёту арлінай крылы Кастусь Каліноўскі. Адсюль, з-пад Гродна, выйшла першая беларуская пазіцыя Цэка, тут нарадзіўся акцёр Ф. Жукоўскі, тут з'явіўся нацхненне А. Міцкевіч і Я. Ажэшка.

Многае для творчасці выдатнай польскай пісьменніцы дала наша родная Гродзеншчына. Яна і цяпер у надзімаюскай краі сустрае не дзесяткі чалавек, які паслухалі пісьменніцы прататыпамі яе герояў або проста бачылі і ведалі яе.

Вось вёска Багатырэвічы на Скідзельшчыне. Тут праводзіла пісьменніца летні час, захаплялася Нёманам, знаёмілася з жменьмі і бытам сялян, слухала іх песні і казкі.

Жыхары Багатырэвіч і дагэтуль памятаюць, што Э. Ажэшка была ў іх частым гасцем. Яны добра знаёмы з творчасцю пісьменніцы. Азілі калганскі чалавек ужо не маляў, гаворыць: «Яна часта прыязджала ўлетку да нас. Многія памятаюць яе, яшчэ нават п'есы яе не забыліся. І мы яшчэ ў маладосці спявалі гэтую п'есню:

Перад паводкай у Індыю і Інданезію артысты савейскага цырка паказваюць у гэтыя дні мінскім аматарам цыркавага мастацтва цікавую і разнастайную праграму.

На манежы Мінскага цырка выступаюць многія вядомыя майстры цыркавай арны: комік-перадіст, заслужаны артыст РСФСР Б. Вяткін, аквілібрыст, заслужаны артыст РСФСР М. Ягораў, мастацка-акрабачычная група Дзёмкіных, жангльеры Кажуховы, турністы Мікалаевы, эксцэнтрыкі з гадзінніка-кам Вавілавы і іншыя.

На здымку вы бачыце мастацка-акрабачычную групу Дзёмкіных.

Фота Ул. Круна.



Прымусовае музычнае абслугоўванне

Дзіўныя парадкі ў касе малярскага кінатэатра «Рэдзіма». Вы можаце тут адразу купіць туюж білету і не на адзін, а на розныя сеансы.

У дні, калі на экране ідзе добры фільм, многім глядачам зусім не магчыма пайсці да залапятага касавога акаса: з усяго горада людзі сыходзяцца дужа маладыя людзі, бяруць білеты сабе, сваім сябрам, знаёмым...

«Аптовы» гандаль білетамі вядзе да таго, што нярэдка можна знайсці такую каршыну: на адно месца прэтэндуе два, а то і тры чалавекі.

Шмат разоў жыхары горада звярталіся да дырэктара кінатэатра тав. Мельнікавай з просьбай прадаць білеты, як у іншых гарадах — не больш трохчатырох у адну рукі, але ўсе дарэмна—парадкі, заведзеныя касірам і ўважальна дырэктарам, не мяняюцца.

Тут вырашылі, што лепшы сродак прыгнучы кінатэатра — музыка. На фронце буднікі кінатэатра вывесілі магутны дынамік, і вось ужо некалькі месяцаў вуліца Леніна, на якой знаходзіцца кінатэатр, напаліненая гуннымі мелодыямі і песнямі. Жыхары наваколных дамоў, вучні школы-інтэрната, размешчанай побач з кінатэатрам, і малыя з дзіцячых сада, што насупраць кіно, ніколі не могуць спакойна адпачыць.

Тав. Мельнікава, калі да яе звярнуліся жыхары вуліцы Леніна, заявіла:

— Не падабаецца вам наша музыка, значыце вохні!

Зачынілі і вокны. Але ці могуць спаборнічаць ніхай нават звычайна рамы з сілай магутнага дынаміка! Так вось і жыццё, напрыклад, жыхары шматкватэрнага дома № 9, што побач з кінатэатрам, на прымусовым «музычным забеспячэнні». Захоць, скажам, чалавек паслухаць па радыё Першы канцэрт Чайкоўскага, але з вуліцы даносяцца (у соты разы) мелодыі з кінафільма «Раман і Франческа». Школьнікі сядзе вучыць урокі, але ці да ўрокаў, калі ў вушы яму дзеце песенькі пра закаханых.

Між тым рэклама і прапаганда фільмаў тут пастаўлена дрэнна.

Вось некалькі прыкладаў. Калі на экраны выйшаў кінафільм «Сярожа», прызваны лепшым з карцін 1960 года, тав. Мельнікава не палічыла патрэбным нават пусціць яго на вялікі экран. Фільм дэманстравалі толькі ў дзіцячым кінатэатры з малельнай залай.

Тое ж самае адбылося з выдатнай карцінай «Палачыны вострава». Толькі пасля настойлівых просьбаў у вялікім экране і то толькі адзін раз.

М. ПАЛКІН.

Беларускаму народу добра вядома імя выдатнага польскага кампазітара Станіслава Манюшкі. Яго жыццё і творчасць цесна звязаны з Беларуссю, з яе народамі. Тут, у мястэчку Убель на Міншчыне, ён нарадзіўся, тут прайшлі яго дзіцячы і юнацкія гады. У Мінску будучы кампазітар належаў Гімназіі. Тут жа ён пачаў браць першыя ўрокі па музыцы ў дырыжора тэатральнага аркестра Дамініка Стафановіча. У перыяд свай творчай сталасці Станіслаў Манюшка неадразавава выкарыстоўваў багаты беларуска-польскаму народнаму музыцы. В. І. Дуніна-Марцінкевіча. На мінскай сцене оперы і аперы гэтага кампазітара ставіліся як да рэвалю-

цый (напрыклад, «Латарэя»), так і ў савейскі час (опера «Страшны двор»).

Беларускі чытач, несумнянна, з вялікай цікавасцю сустрае даследаванне польскага музыказнаўцы Віталя Рудзінскага, прысвечанае творчасці выдатнага кампазітара. Трэба адзначыць, што гэта ўжо не першая манатрафія на тэму беларускага музыцы і творчым шухам С. Манюшкі прысвечаны кнігі А. Валіцкага, У. Гулевіча, А. Кохлер, З. Яхімевіча і іншых польских даследцаў. Але даследаванне В. Рудзінскага вымагае адрознівацца багаццем сабранага матэрыялу, абгрунтаванасцю вывадаў. Калі раней творчасць Манюшкі разглядалася з пазіцыі буржуазнага аб'ектывізму, то В. Рудзінскі адзівае спадчыну вялікага кампазітара, зыходзячы з марксісцкіх крытэрыяў, асноўную ўвагу звяртае на такія якасці яго твораў, як народнасць, рэалістычнасць, патрыятызм.

Манатрафія В. Рудзінскага прымае дэдатковае святло на сувязі С. Манюшкі з беларускімі сялянамі, прыносіць новыя звесткі аб тым асродку, сярод якога жыў кампазітар на Беларусі. Даследчык падкрэслівае, што прадаўнікі зямлі Манюшкаў многа зрабілі для пашырэння на беларускай зямлі асветы і культуры. Бацька будучага кампазітара Чэслаў Манюшка і яго браты Дамінік, Юзаф і Казімір выхоўваліся ў духу гуманістычных ідэй, якія ў пачатку мінулага стагоддзя пашыраў Віленскі ўніверсітэт. У гэтай сям'і ўсе лічылі, што сялянства ўсе лічылі, што сялянства аднолькавыя правы на зямлю, на адукацыю. Так, Дамінік Манюшка ка яшчэ да адмены прыгоннага права аддаў сваю зямлю беларускім сялянам, адкрыў школу для вясковых хлопчыкаў і дзяўчынак, унёў мясцовы суды з удзелам сялян. Але неўзабаве царскія ўлады закрылі гэтыя школы, ліквідавалі суды. Чыноўнікам з Ігумена (цяпер Чэрвень) і Барысава, значае В. Рудзінскі, вельмі не падабаліся такія новаўвядзенні. Юзаф Манюшка часта арганізоўваў спектаклі, на якіх прыходзілі чаладзкі з наваколных вёсак. У драматрах яна танцавала «Мяшчэцкі» ці «Лявоніха», спявала час-

ва спектаклямі мясцовай оперы. У тэатры тады ставіліся пераважна творы зарубешных кампазітараў. Маладога Манюшка гэта вельмі абурала; ён сур'езна задумваўся над стварэннем нацыянальнага рэпертуару. Азначасова заняўся і літаратурнай працай. Для маставага тэатра Манюшка пераказаў трагедыю Дзіваніна «Наваліны» і індыяхаў білету. Манюшка бачыў яе, піша аўтар, аранжуйце ў беларускай партыі «савейскіх сям'яў». Цэнзура не дапусціла п'есу да пастаўкі.

Для таго, каб апаноўчы свае веды, Манюшка едзе ў Германію, дзе паступае ў Берлінскую акадэмію мастацтваў. Там жа былі надрукаваны яго першыя творы — «Тры п'есы» на словы Міцкевіча ў перакладзе на нямецкую мову. Крытыка адзначала наватарскі характар гэтых п'ес, іх народнасць, нацыянальную самабытнасць. Варуўніўся за Тольне, кампазітар змагаецца з ім, каб маставаму музычнаму калектыву мелі арыгінальны, нацыянальны рэпертуар, піша некалькі аперт. Сярод іх «Лявоніха» («Сялянка») на словы Дуніна-Марцінкевіча. На жаль, В. Рудзінскі лічыць яго чужым «польска-беларускім» п'есам. Такое ж сур'езнае ёсць і дадзеным з'яўляецца ёсць «Рэжукі набор», «Бойка музыкі» і «Цудоўная вада», аб тым, што асобныя мелодыі «Дамілі» былі затым выкарыстаны ў оперы «Страшны двор» і «Галыка».

Прамерна агульна гаворыць В. Рудзінскі і аб тым, як кампазітар выкарыстоўваў у сваёй творчасці скарбы беларускага мелу. Факты частей за ўсё толькі называюцца, а не раскрываюцца. А між тым, напрыклад, такі выклад, як «Песні прынамскіх вёсак», дзе багаты матэрыял для пастаўлення ў беларускім фальклорам.

Удава аўтара раздзел, прысвечаны стварэнню оперы «Галыка». Як вядома, лібрэта гэтага горава было напісана варшаўскім п'есам Уладзімежам Вольскім і затым па-майстэрску перакладзе-

на на беларускую мову Янкам Кулакам. Працуючы над операй, Манюшка пастаўна цікавіўся жыццём беларускіх сялян. Па дарозе ў Мінск, піша В. Рудзінскі, маўяў над стварэннем нацыянальнага рэпертуару. Азначасова заняўся і літаратурнай працай. Для маставага тэатра Манюшка пераказаў трагедыю Дзіваніна «Наваліны» і індыяхаў білету. Манюшка бачыў яе, піша аўтар, аранжуйце ў беларускай партыі «савейскіх сям'яў». Цэнзура не дапусціла п'есу да пастаўкі.

Для таго, каб апаноўчы свае веды, Манюшка едзе ў Германію, дзе паступае ў Берлінскую акадэмію мастацтваў. Там жа былі надрукаваны яго першыя творы — «Тры п'есы» на словы Міцкевіча ў перакладзе на нямецкую мову. Крытыка адзначала наватарскі характар гэтых п'ес, іх народнасць, нацыянальную самабытнасць. Варуўніўся за Тольне, кампазітар змагаецца з ім, каб маставаму музычнаму калектыву мелі арыгінальны, нацыянальны рэпертуар, піша некалькі аперт. Сярод іх «Лявоніха» («Сялянка») на словы Дуніна-Марцінкевіча. На жаль, В. Рудзінскі лічыць яго чужым «польска-беларускім» п'есам. Такое ж сур'езнае ёсць і дадзеным з'яўляецца ёсць «Рэжукі набор», «Бойка музыкі» і «Цудоўная вада», аб тым, што асобныя мелодыі «Дамілі» былі затым выкарыстаны ў оперы «Страшны двор» і «Галыка».

Прамерна агульна гаворыць В. Рудзінскі і аб тым, як кампазітар выкарыстоўваў у сваёй творчасці скарбы беларускага мелу. Факты частей за ўсё толькі называюцца, а не раскрываюцца. А між тым, напрыклад, такі выклад, як «Песні прынамскіх вёсак», дзе багаты матэрыял для пастаўлення ў беларускім фальклорам.

Удава аўтара раздзел, прысвечаны стварэнню оперы «Галыка». Як вядома, лібрэта гэтага горава было напісана варшаўскім п'есам Уладзімежам Вольскім і затым па-майстэрску перакладзе-

РЭАЛІСТ, ДЭМАКРАТ

Беларускаму народу добра вядома імя выдатнага польскага кампазітара Станіслава Манюшкі. Яго жыццё і творчасць цесна звязаны з Беларуссю, з яе народамі. Тут, у мястэчку Убель на Міншчыне, ён нарадзіўся, тут прайшлі яго дзіцячы і юнацкія гады. У Мінску будучы кампазітар належаў Гімназіі. Тут жа ён пачаў браць першыя ўрокі па музыцы ў дырыжора тэатральнага аркестра Дамініка Стафановіча. У перыяд свай творчай сталасці Станіслаў Манюшка неадразавава выкарыстоўваў багаты беларуска-польскаму народнаму музыцы. В. І. Дуніна-Марцінкевіча. На мінскай сцене оперы і аперы гэтага кампазітара ставіліся як да рэвалю-

цый (напрыклад, «Латарэя»), так і ў савейскі час (опера «Страшны двор»).

Беларускі чытач, несумнянна, з вялікай цікавасцю сустрае даследаванне польскага музыказнаўцы Віталя Рудзінскага, прысвечанае творчасці выдатнага кампазітара. Трэба адзначыць, што гэта ўжо не першая манатрафія на тэму беларускага музыцы і творчым шухам С. Манюшкі прысвечаны кнігі А. Валіцкага, У. Гулевіча, А. Кохлер, З. Яхімевіча і іншых польских даследцаў. Але даследаванне В. Рудзінскага вымагае адрознівацца багаццем сабранага матэрыялу, абгрунтаванасцю вывадаў. Калі раней творчасць Манюшкі разглядалася з пазіцыі буржуазнага аб'ектывізму, то В. Рудзінскі адзівае спадчыну вялікага кампазітара, зыходзячы з марксісцкіх крытэрыяў, асноўную ўвагу звяртае на такія якасці яго твораў, як народнасць, рэалістычнасць, патрыятызм.

Манатрафія В. Рудзінскага прымае дэдатковае святло на сувязі С. Манюшкі з беларускімі сялянамі, прыносіць новыя звесткі аб тым асродку, сярод якога жыў кампазітар на Беларусі. Даследчык падкрэслівае, што прадаўнікі зямлі Манюшкаў многа зрабілі для пашырэння на беларускай зямлі асветы і культуры. Бацька будучага кампазітара Чэслаў Манюшка і яго браты Дамінік, Юзаф і Казімір выхоўваліся ў духу гуманістычных ідэй, якія ў пачатку мінулага стагоддзя пашыраў Віленскі ўніверсітэт. У гэтай сям'і ўсе лічылі, што сялянства ўсе лічылі, што сялянства аднолькавыя правы на зямлю, на адукацыю. Так, Дамінік Манюшка ка яшчэ да адмены прыгоннага права аддаў сваю зямлю беларускім сялянам, адкрыў школу для вясковых хлопчыкаў і дзяўчынак, унёў мясцовы суды з удзелам сялян. Але неўзабаве царскія ўлады закрылі гэтыя школы, ліквідавалі суды. Чыноўнікам з Ігумена (цяпер Чэрвень) і Барысава, значае В. Рудзінскі, вельмі не падабаліся такія новаўвядзенні. Юзаф Манюшка часта арганізоўваў спектаклі, на якіх прыходзілі чаладзкі з наваколных вёсак. У драматрах яна танцавала «Мяшчэцкі» ці «Лявоніха», спявала час-

ва спектаклямі мясцовай оперы. У тэатры тады ставіліся пераважна творы зарубешных кампазітараў. Маладога Манюшка гэта вельмі абурала; ён сур'езна задумваўся над стварэннем нацыянальнага рэпертуару. Азначасова заняўся і літаратурнай працай. Для маставага тэатра Манюшка пераказаў трагедыю Дзіваніна «Наваліны» і індыяхаў білету. Манюшка бачыў яе, піша аўтар, аранжуйце ў беларускай партыі «савейскіх сям'яў». Цэнзура не дапусціла п'есу да пастаўкі.

Для таго, каб апаноўчы свае веды, Манюшка едзе ў Германію, дзе паступае ў Берлінскую акадэмію мастацтваў. Там жа былі надрукаваны яго першыя творы — «Тры п'есы» на словы Міцкевіча ў перакладзе на нямецкую мову. Крытыка адзначала наватарскі характар гэтых п'ес, іх народнасць, нацыянальную самабытнасць. Варуўніўся за Тольне, кампазітар змагаецца з ім, каб маставаму музычнаму калектыву мелі арыгінальны, нацыянальны рэпертуар, піша некалькі аперт. Сярод іх «Лявоніха» («Сялянка») на словы Дуніна-Марцінкевіча. На жаль, В. Рудзінскі лічыць яго чужым «польска-беларускім» п'есам. Такое ж сур'езнае ёсць і дадзеным з'яўляецца ёсць «Рэжукі набор», «Бойка музыкі» і «Цудоўная вада», аб тым, што асобныя мелодыі «Дамілі» былі затым выкарыстаны ў оперы «Страшны двор» і «Галыка».

Прамерна агульна гаворыць В. Рудзінскі і аб тым, як кампазітар выкарыстоўваў у сваёй творчасці скарбы беларускага мелу. Факты частей за ўсё толькі называюцца, а не раскрываюцца. А між тым, напрыклад, такі выклад, як «Песні прынамскіх вёсак», дзе багаты матэрыял для пастаўлення ў беларускім фальклорам.

Удава аўтара раздзел, прысвечаны стварэнню оперы «Галыка». Як вядома, лібрэта гэтага горава было напісана варшаўскім п'есам Уладзімежам Вольскім і затым па-майстэрску перакладзе-

на на беларускую мову Янкам Кулакам. Працуючы над операй, Манюшка пастаўна цікавіўся жыццём беларускіх сялян. Па дарозе ў Мінск, піша В. Рудзінскі, маўяў над стварэннем нацыянальнага рэпертуару. Азначасова заняўся і літаратурнай працай. Для маставага тэатра Манюшка пераказаў трагедыю Дзіваніна «Наваліны» і індыяхаў білету. Манюшка бачыў яе, піша аўтар, аранжуйце ў беларускай партыі «савейскіх сям'яў». Цэнзура не дапусціла п'есу да пастаўкі.

Для таго, каб апаноўчы свае веды, Манюшка едзе ў Германію, дзе паступае ў Берлінскую акадэмію мастацтваў. Там жа былі надрукаваны яго першыя творы — «Тры п'есы» на словы Міцкевіча ў перакладзе на нямецкую мову. Крытыка адзначала наватарскі характар гэтых п'ес, іх народнасць, нацыянальную самабытнасць. Варуўніўся за Тольне, кампазітар змагаецца з ім, каб маставаму музычнаму калектыву мелі арыгінальны, нацыянальны рэпертуар, піша некалькі аперт. Сярод іх «Лявоніха» («Сялянка») на словы Дуніна-Марцінкевіча. На жаль, В. Рудзінскі лічыць яго чужым «польска-беларускім» п'есам. Такое ж сур'езнае ёсць і дадзеным з'яўляецца ёсць «Рэжукі набор», «Бойка музыкі» і «Цудоўная вада», аб тым, што асобныя мелодыі «Дамілі» былі затым выкарыстаны ў оперы «Страшны двор» і «Галыка».

Прамерна агульна гаворыць В. Рудзінскі і аб тым, як кампазітар выкарыстоўваў у сваёй творчасці скарбы беларускага мелу. Факты частей за ўсё толькі называюцца, а не раскрываюцца. А між тым, напрыклад, такі выклад, як «Песні прынамскіх вёсак», дзе багаты матэрыял для пастаўлення ў беларускім фальклорам.

Удава аўтара раздзел, прысвечаны стварэнню оперы «Галыка». Як вядома, лібрэта гэтага горава было напісана варшаўскім п'есам Уладзімежам Вольскім і затым па-майстэрску перакладзе-

на на беларускую мову Янкам Кулакам. Працуючы над операй, Манюшка пастаўна цікавіўся жыццём беларускіх сялян. Па дарозе ў